

ՔԱՆՆԱԿԱՆ ԳՐԱԳՈՐԾԻ ՏԱՐԻ

ՄՇԽԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբլի Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միջին խմբագրատան մեջ:

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“. Կամ Tiflis, Redaction „Mschak“. Տ է լ է Ք օ ն № 253.

Խմբագրությունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է առնա լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր լատին 2 կոպեկի. Տ է լ է Ք օ ն № 253.

Հ Ի Մ Ն Ա Գ Ի Ր Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ա Ր Ծ Ր Ա Ւ Ն Ի

Ս ս փ ի ա Բ ա լ ա յ ի ա ն, Ա ն ն ա Մ ո վ ս է ս ե ա ն, Գ ը ի գ ո թ, Ա ը շ ա կ և Յ ա կ ո վ ը Ս ի մ է օ ն ե ա ն Ս տ ե փ ա ն ե ա ն ց ն ե ը ը՝ որտի ցաւով յայտնելով՝ առաջինը՝ իր սիրելի և վաղաժամ աւամ որդու, երկրորդը՝ իր անմոռանալի ամուսնու, և վերջինները՝ իրանց թանկագին եղբոր՝

Յ Ո Վ Հ Ա Ն Ն Է Ս Ս Ի Մ Է Օ Ն Ե Ա Ն Ս Տ Ե Փ Ա Ն Ե Ա Ն Ց Ի

Մահը, խնդրում են ազգականներին և ծանօթներին յարգել հանդուցեալի յիշատակը: Հանդուցեալի մարմինը տանից (Գանձակայա փողոց, տ. № 22) կը տարվի շաբաթ օրը, մարտի 7-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին, Վանքի մայր եկեղեցին, իսկ այնտեղից՝ Խօջիվանքի գերեզմանատունը: Ամբիճքը ուրբաթ օր, երեկոյեան ժամը 7-ին: 1—2

Ն ա տ ա լ ի ա Ն ե թ ո Ւ ս ե ա ն Ս ա փ ա ը և ա ն ց ը ի ը զ ա ա կ ն եր ո վ հ ա ն տ ե ը ձ յ ա յ տ ն ե լ ո վ ի ը թ ա ն ղ ա զ ի ն տ ա ղ ջ-որ դ ու ը:

Յ Ո Վ Հ Ա Ն Ն Է Ս Ս Ի Մ Է Օ Ն Ե Ա Ն Ս Տ Ե Փ Ա Ն Ե Ա Ն Ց Ի

Մահը, խնդրում է իր ազգականներին և ծանօթներին յարգել հանդուցեալի յիշատակը: Հանդուցեալի մարմինը տանից (Գանձակայա փողոց, տ. № 22) կը տարվի շաբաթ օրը, մարտի 7-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին, իսկ այնտեղից՝ Խօջիվանքի գերեզմանատունը: Ամբիճքը ուրբաթ օր, երեկոյեան ժամը 7-ին: 1—2

Բ Ո Վ Ա Ն Գ Ա Վ Ո Ւ Թ Ի Ն

Առևտուր և մարդատրութիւն. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ընկերակցութիւններ գիւղական ժողովրդի մէջ. Նամակ Կարապետազից. Նամակներ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. Նամակ Թիւրքիայից. Նամակ Բողարիայից. Արտաքին լուրեր. — ՀՆՈՒԱՅԻՆՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱՎԱՆ. Հոգատրութիւնը հարաւային Անդրկովկասում. Ներսէս Կ և Իշխան Վօրոնցով:

Ա Ռ Ե Ի Տ Ո Ւ Ր Ե Ի Մ Ա Ր Դ Ա Ս Ի Ր Ո Ւ Թ Ի Ն

Այն ժամանակից, երբ գերմանական երկու միսիոնարներ սպանվեցին Չինաստանում ֆանատիկոս ամբոխի ձեռքով, և Վիլհելմ կայսրը շտապեց սպառնալով Բուրնսը ուղարկել Կոնֆուցիոսի հետևորդներին իբրև ժամանակակից նոր հետաքրքիր, Ասիայի արևելեան ծայրում ամենահին դարերից այս վեր փոռոյ այս պետութիւնը դարձաւ եւ-

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Վ Ա Ն

Հ Ո Վ Ա Ս Ի Ր Ո Ւ Թ Ի Ն Ը

ՀԱՐԱՌՑԻՆ ԱՆԳՐԿՈՎԱՍՈՒՄ

II

Մեզ տեսանք, թէ ինչ օրէնքներ կան Պարսկաստանում հողատրութեան վերաբերմամբ: Այդ մի և նոյն օրէնքները գործադրվում էին և մեր երկրում, որը, ինչպէս ասացինք, բաժանված էր գաղազան խանութիւնների, պարսից պետութեան հպատակ խաները կամ նոյն իսկ Սասանի մէլքիները, ուձկի փոխարէն, իրանց պաշտօնեաներին տալիս էին մի որ և է գիւղի միւլքը, այսինքն գանձարանին հասնելի եկամտի մի մասը, որը, ինչպէս տեսանք, որոշված էր ամեն երեսուն չափից երկը կամ 1/30-ը: Իսկ իրանց սիրելիներին, ազգականներին կամ իրանց մի առանձին ծառայութիւն մատուցած զին նրանք տալիս էին գիւղի եկամտը թիւղը, այսինքն իբրև ուձկի վայելելու ամբողջ եկամտը և կառավարելու գիւղը ցմահ, որից յետոյ թիւղը ուձկնացվում էր կամ արվում էր մի ուրիշին: Պատահում էր, որ գիւղի միւլքը պատկանում էր մէկին, իսկ թիւղը մի ուրիշին, բայց և պատահում էր, որ խանը մի որ և է առանձին ծառայութեան համար միւլքադարձին չնորհում էր և թիւղը: Ահա այդ գրութեան մէջ էր հողատրութեան իրաւունքը մեր երկրում ուսմանի նուաճելուց առաջ:

Իսկապէս միւլքադարձներ և թիւղատրերը կառավարութեան կողմից գրված գործակալներ էին և ոչ կառավարներ այն մտքով, ինչ մտքով հասկացվում է «НОМЪЩИ» բառը: Հո-

Ուրիշ է գործերի գրութիւնը արևմուտքում: Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների և Սպանիայի յարաբերութիւնները յարման այն աստիճանին են հասել, որ արդէն աստիճան կան, թէ պատերազմը անխուսափելի է: Կուր պատճառը, ինչպէս գիտեն մեր ընթերցողները «Մշակի» Ամերիկայի թղթակցութիւններին, Կուր կղզին է: Այդտեղ առևտրական շահերի մրցութիւն էր կայ, այլ զէնքը միջոցով մարդկային իրաւունքների դատն է պաշտպանվում: Երկու տարուց աւել է, որ Կուրան խեղդվում է արևելի մէջ. սպանիական 150,000 զինւորները կուրում են ապստամբ կուրացիները զէնք, որոնց ոյժը 35,000 մարդուց աւել է: Եւ մինչև այժմ սպանիական կառավարութիւնը կարծիք սուլթանի պէս չէ կարող պարծենալ, թէ ինքը ոչնչացրել է ապստամբութիւնն աւերակների տակ, արեւն գետերի մէջ: Ամերիկայի մեծ հանրապետութիւնը երկար ժամանակ բաւականանում էր հանդիսատեսի դերով, թէև Կուրան նրան էր կանչում, նրա օգնութիւնն էր աղերսում: Վաշինգտոնի հայրենիքը, որ մի ժամանակ այնպէս հերոսաբար կուրում էր սեփական ազատութեան համար, չը կարողացաւ կամ չուղեց օգնութեան ձեռք մեկնել դժբաղը կղզեցիներին, որոնք կոտորվում են սպանիական զինուորներից լոկ այն պատճառով, որ ուղում են վայելել աղաւթ մարդկանց իրաւունքը: Այժմ հանրապետութիւնը այնպէս են բարդվել որ Միացեալ-Նահանգների առաջ կանգնած է պատերազմի անհրաժեշտութիւնը: Նա պատրաստվում է տեղալին արագութեամբ, որ ու գիշեր զինում է իր նաւերը, ամբարջնում է իր փոխը, իսկ Սպանիան բոլորովին յետ չէ քաշվում մեծ հանրապետութեան հետ կուրում մտքից: Կաթօլիկ խաւարամտութեան այս պատմական հայրենիքը, որ քարացած է իր ֆանատիկոսութեան մէջ և XIX դարի վերջում էլ մեծարում է ինկվիզիցիայի սարսափները, պատրաստ է եղբարկվել պատերազմի ահուկ հետևանքներին, միայն թէ հարկա-

բողական շահերի մրցութեան ասպարէզ: Ռուսաստանը, որ իր ահազին շահերն ունի Չինաստանի արեւմուտքում, զբաւեց Պորտ-Ալրտուրը և բացարձակապէս յայտարարեց, որ չինական գործերի մէջ իր ձայնը պիտի նոյնպէս լսվի: Անգլիան, ի հարկէ, այդտեղ էլ ունի իր շահերը, ինչպէս աշխարհի բոլոր տեղերում: Այժմ Անգլիայի և Ռուսաստանի մէջ չինական հարցի վերաբերմամբ առաջացել են բաւական սուր յարաբերութիւններ և քաղաքական մամուլի մի մասը յայտնում է, որ ընդհարումը այդ երկու պետութիւնների մէջ աւելի քան հաւանական է: Սակայն չինական հարցը, որ իր հիմքում ունի լոկ անտեսական առևտրական շահեր, այնքան չի բարդվի, որ նրան կարելի լինի լուծել միայն թեղանօթներով: Այդտեղ դեռ հնարաւոր են երկուստեք զիջողութիւններ և յաղթութիւնը վերապահված կը լինի զիպոստորական ձարպիկութեան:

Պատրութեան այդ ձևը մեզանում գոյութիւն չունի, բայց որովհետև թիւղ ստացող մի և նոյն ժամանակ և գիւղի կառավարէ էր թէ վարչական և թէ դատաստանական, և բոլոր այն տասնորդը, որ հասնելու էր գանձարանին, նա էր ստանում, ուստի երկրի օրէնքներին և սովորութիւններին անմասն անձն շատ հեշտութեամբ կարող էր սխալվել և ընդունել թիւղատրող իբրև հողատեր: Հէնց այդպէս էլ եղաւ ուսուցիչ կառավարութեան կողմից: Կամենալով օգուտ քաղել այդ սխալից, միւլքադարձները ջանք էին անում ցոյց տալ, որ միւլքը հաւասար է ոչ թէ 1/30-ի, այլ բերքի 1/30-ի, մինչև անգամ 1/8-ի *): Բայց կառավարութիւնը շուտով հասկացաւ խարչուցանել իրանց, սակայն դարձեալ ի վարձատրութիւն միւլքադարձների, միւլքը արժեք փոքր ինչ բարձրացրեց, ինչպէս պատմում է Եօպին **): Իսկ թիւղատրերը համարվեցան իբրև սեփականատէրեր և ժառանգական հողատէրեր:

Երբ հողատրական յարաբերութիւնները և իրաւունքները որոշելու համար կառավարութիւնը մի մասնաժողով սահմանեց և հրատարակեց, թէ ով որ ունի իր ձեռքին գրաւոր փաստեր և թղթեր, որոնք կարող են հաստատել իր իրաւունքը գիւղի կամ հողի վրա, թող ներկայացնէ մասնաժողովին, որը եթէ այդ փաստերը օրինաւոր գտնի, պէտք է վաւերացնի ներկայացնողի իրաւունքը, — այդ ժամանակ բոլոր այն անձինք, որոնք իրանց ձեռքում ունեին խանիցի տուած ֆիրմաների միւլքը կամ թիւղի մասին, շտապելին ներկայացնել մասնաժողովին: Ի հարկէ, խաների ֆիրմաները ընդունվում էին իբրև օ-

գրված չը լինի տայ կուրացիներին ինքնաւարութիւն:

Եւ ի՞նչ կը լինի: Արդեօք Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը կը զնայ մարդատրութեան պահանջի ետեւից, թէ աւելի ձեռնառու կը համարէ լսել պահանջները և յետ քաշվել, ինչպէս այդ արաւորդ Սուլթանի Թիւրքիայի վերաբերմամբ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԿԵՐԱՎՅՈՒԹԻՆՆԵՐ ԳԻՒՂԱՎԱՆ ԺՈՂՈՎՐԻԹ ՄԷՋ

Քուրմալիսի նահանգում գոյութիւն ունեցող Ներամապահական ընկերակցութեան և Հին-Նախիջանի գաւառի Թմուզ գիւղում հաստատվող հասարակական դրամարկի վերաբերեալ յորդածները, որոնք տպվեցին «Մշակի» № 33-ի մէջ, մեզ առիթ են տալիս նորից հրակրել մեր ընթերցողների ուշադրութիւնը ընկերակցութիւնին: Ներկի կազմակերպութիւնը ընկերակցութիւնը կազմակերպելու ձեռնարկում պաշտօնական կողմից, ինչպէս արդէն յայտնի է մեր ընթերցողներին, ներկայումս դժուարութիւններ չէ ներկայացնում, որովհետև կառավարութեան կողմից մշակված է կանոնադրութեան ընդհանուր տիպը, որ և պէտք է գլխաւոր հիմք ծառայէ ընկերակցութիւնների կազմակերպութեան համար:

Ընկերակցութիւններ կազմելը նորագոյն տնտեսական շարժման ամենաբնորոշ կողմերից մէկն է: Գերմանիայում, օրինակ, անցեալ 1897 թ. ին գոյութիւն ունէին աւելի քան տասն հազար ընկերակցութիւններ: Գրանցից կեդրոնային 7,612, գնեկ-ճանիւղու 999, կաթնամտնական 1,574, և ուրիշ զանազան նպատակներին համար 484, ընդամենը 10,669 ընկերակցութիւն: Ընկերակցութիւններ կազմելու շարժումը օրից օր աւելի մեծանում է և ընդարձակվում: Հետո էլ այն ժամանակը, երբ ամբողջ Եւրոպայն կը ծածկվի ընկերակցութիւնների խիտ ցանցով: Պատճառը հասկանալի է: Ընկերակցութիւնների միջոցով կարելի է դառնում աջակցել այն ձեռնարկութիւնները, որոնք առանձին անհատների համար կամ բոլորովին անհնար են կամ դժուար իրագործելի: Ընկերակցութիւնները կարողութիւն են տա-

լինքն էլ հանդիսանում է իբրև մի մասնաւոր հողատէր, որ իր հողերը թողնում է գիւղացիներին, որոշ տուրք տալիս նրանցից: Եւ եթէ չը լինէին այդ գանձարանական հողերը, գիւղացիների վիճակը միանգամայն սարսափելի կը լինէր մինչև վերջին, 1870 թ. օրէնսգրութիւնը:

Այս բոլորից դժուար չէ տեսնել, թէ ինչու մի էր կայանում ուսուցիչ կառավարութեան գործած սխալը. նա հաստատեց հողերը նրանց վրա, որոնց ձեռքում գտաւ այդ հողերը երկրորդ նուաճելիս, կամ որոնց ձեռքում տեսաւ խաների ֆիրմաները, և ուշադրութիւն չը դարձրեց տեղական իրաւագիտական սովորութիւններին, կարգերի և հողային յարաբերութիւնների վրա: Եւ այդպիսով, ժամանակաւոր հողատէր կամ հողի բերքից օգուտը ճանաչելից իբրև սեփականատէր, և բոլորովին անձնական, անհատական բնուրութիւն ունեցող իրաւունքը ճանաչելից իբրև ժառանգական: Ապագայում կառավարութիւնը հասկացաւ իր գործած մեծ սխալը, երբ աւելի մտածանօթացաւ հողային խնդրի հետ. նա տեսաւ, որ իր այդ սխալի շնորհիւ գիւղացիների դարձար, արմատական իրաւունքները եղծվել են, բայց որովհետև այդ եղծումը արդէն սրբազան ծոված էր, ուստի կառավարութիւնը աշխատեց գտնել պալլատիվ միջոցներով օգնել գիւղացիներին:

1846 թ. զեկտեմբերի 6-ին Կովկասի փոխարքայ Էլչիան Վօրոնցովի անունով Նիկոլայ I Կայսրի մի հրովարտալը հրատարակեց, որով հրամայվում էր մի օրէնսգրութիւն մշակել հողատէրերի և նրանց հողերի վրա սարող գիւղացիների փոխարձակ յարաբերութիւնները որոշելու համար, որպէս զի գիւղացիները չենթարկվին հարստահարութիւնների հողատէրերի կող-

* Коммер. описание генерала Мервина, ч. I. ***) Կառավարութիւնը միւլքադարձների գրութիւնը բարձրելու համար վճարում է յատկացնել նրանց արժեւանական մասից 1/30-ը եւս այնպէս որ միւլքը հաւասարելից ամբողջ բերքի ոչ թէ 1/30-ին, այլ 1/8-ին:

Չորեքշաբթի, մարտի 4-ին, Ռիֆլիսի արքունական թատրոնի ներկայացվեցին «Կիլիկիական պատերազմը» («Kavalleria Rusticana») և «Տրավլատա» օպերաները: Առաջին օպերայի մեջ մասնակցում էր տիկին Մոնտի-Բրունչի, իսկ երկրորդի մեջ՝ օրիորդ Պապայան: Մոնտի-Բրունչի, Սանտոցցայի դերում, ցույց տուց աչքի ընկնող արժանատիություններ: Երգչուհին երգեց ճաշակավոր և մշակված: Այն տեսարանը, երբ Սանտոցցայի պատմում է իր կատակները Տուրքիայից մասին և յայտնում իր վիշտը, մեծ տպավորություն գործեց նախաբանական վրա և յուզեց նրան: Երգչուհին արժանացավ բազմաթիվ բարձր գնահատականների: Երկրորդի դերակատարող Կոկինի թուլացում էր ամբողջությամբ: Նա լավ է երգում, բայց խաղ չունի: Օրիորդ Պապայան՝ Տրավլատայի մեջ երգեց և խաղաց նուրբ և մտածված կերպով: Վիորտոսանի դերը նրա լավ դերերից մեկն է: Թե՛ նախկին բաղադար և երգչուհի օրիորդ և թե՛ յետագայ սրտամաշ կանգնի նա արտապայտեց ընտրյալ կերպով: Մեծ տպավորություն թողեց և Վիորտայի ու Փերմանի ձոր տեսակցությունը և հրաշքերի տեսարանը: Փերմանի դերը կատարում էր Մատասյան, նա փոքր ձայն ունի, բայց հասնել տեսքով, խաղում է անպարտաբեր: Կամեոնակի, որ ներկայ սեղծին լավ երգչուհիներից մեկն է, անպարտաբեր դերի մեջ էր, Փերմանի ձոր դերը չէ համապատասխանում նրա ձայնին: «Կիլիկիական պատերազմը» մեջ ինտերմեջցուն կատարվեց թույլ: Ռիֆլիսի օպերային թատրոնում ինտերմեջցուն անցնելով կատարվեց և առելի աղոյ: Փառածուրով բառական հասարակություն կար:

Մեզ հաղորդում են, որ հայ երգչուհի օրիորդ Խոջայան, որ սովորում էր Իտալիայում և այնտեղ արժանացել է մեծ հռչակ, ներկայումս մեծ պայան պետք է մասնակցի Բաղրու օպերային խմբի ներկայացումներին: Օրիորդը բնիկ աստղախոսն է:

ԳԵՐԲԵՆԻՑԻՑ մեզ գրում են. «Քաղաքում սաստիկ տարածված է կարմիրուկ հիւանդությունը: Քաղաքային դպրոցի աշակերտներից մոտ քառասուն հոգի հիւանդ պատկած են, իսկ արքան հիւանդներ կը լինեն թուրքերի և հրեաների թաղերում, այդ միայն Ալլաբը գիտն: Հիւանդությունը ընդարձակում անվտանգ է անցնում, եթե միայն չը փոխվի թուրքերի բորբոքում... Կարմիրուկի այդ սաստիկ զարգացմանը երեկ պակաս չէ նպաստում եղանակի վատությունը: Ահա մի շաբաթվա առաջ է, որ գիշեր ցերեկ շարունակ ձիւն է դալիս, սակայն եղանակի մեղմությունն պատճառով, նա իսկույն հալվում է և հեղեղում քաղաքը: Փողոցներից ներս, քաղաքի անմարդությունը սարսափելի է: Տեղ-տեղ շուրջ անպակե քանակություններ լճացած կանգնել է և փողոցի մի կողմից միւս կողմը անցնելու համար մարդ ստիպված է այժի նման ցատկոտեղ անազին քաղաքում եմ, որ մեզը պարտաւոր ենք արևմտեան պետությունների դէմ հանել պատերազմական-հոգևոր գործունեություն. մեր հովանաւորութեան տակ եղած Տայբի կրօնը և ազգությունը մեզ կարողություն են տալիս օգտվել նրանց համակրանքից: Այժմեան ժամանակ, ինչպէս ինձ թւում է, պէտք է վճարել ազդեցություն հարցը, հայերը (թիւրքաց) կամ կրկին մեր գիրկը, կամ թե՛ իրանց ցանկությունները և համակրությունները կը դարձնեն դէպի մի որ և է այլ պետություն: Այժմեան ժամանակը առանձին կարևորություն ունի այն պատճառով, որ էջմիածնի կաթողիկոսի տեղը թափուր է: Միայն այն պատճառով, որ էջմիածնի վանքը գտնվում է Ռուսաստանում և կաթողիկոսը առանց բացառությունների բոլոր հայերի կողմից ընդունվում է ամբողջ ազգի գրգռ, մենք ունենք մեր ձեռքում հայերին պակասում մեծ միջոց: Անկասկած նրանք, որոնց ձեռնուտ է թուլացնել մեր ազդեցությունը Արևելքում, կը փորձեն ամեն բան, որ հասնեն դրան, աշխատելով նորընտիր կաթողիկոսին ժողովրդի մեջ չը սիրված դարձնել, կամ թե՛ կործան հարցներ, որ նստեցնեն այդ տեղում մի այնպիսի անձնավորություն, որ ընդունակ կը լինի մեզ ամեն տեսակ անախորժություն պատճառելու: Եւ այսպէս, մենք պիտի վարորդը վրձնենք, թե՛ ինչպէս մենք պիտի տանենք նոր կաթողիկոսի ընտրությունը: Այժմեան ժամանակ եւ զբաղված եմ այդ գործով և շուտով կը ներկայացնեմ Նորին Վեհօրհման մի մանրամասն զեկույցալը: էջմիածնի կաթողիկոսի ընտրությունը՝ հայ երեսասարգություն կրթության համար թողալույցում բացվող բարձր դպրոցի հետ, պիտի մեր կողմը դրանք հայերի բոլոր մտքերը, եթե միայն մենք կարողանանք հասցնել այդ գործերը բարեխաղով վստահանալ: Բարձր դպրոց բաց

բերի վրայով. վնայ է, թէ ոտը սրբվեց... Մեր քաղաքային ինքնավարությունը, որ մինչև հիմա գործունեություն ոչ մի նշք չէ ցուց տուել, գոնէ այդ փաստը լինել տար: Կարծում ենք, որ մեր պահանջը ինքնավարության ոյժերից բարձր չէ»:

ՇՈՒՇՈՒ հայոց Բարեգործական ընկերություն տեղական ձևով վարչությունը խնդրում է մեզ տպել հետևեալը. «Վարչությունը հրապարակով հնարակարություն է յայտնում այն յարգելի տիկիններին, օրիորդներին և պարոններին, որոնք բարեսիրտներն մասնակցել փերովարի 27-ին ձեռնդրեցին արված ներկայացմանը»:

ՄԵՐՎԻՑ մեզ գրում են. «Փետրվարի 28-ին մեր եկեղեցու երեցիները, մի քանի ուրիշ մարդկանց հետ, շրջում էր խանութից խանութ և փող հաւաքում, որպէս զի եկեղեցու կողմին գտնվող փարթիկ տունն իր դեմնով գնեմ՝ եկեղեցու բակին ընդարձակելու համար: Երբ մարդիկ, որ փող էք տալիս ուղտերը և քանում մըժ-դակները: Սկեզեցին հազար ու մի պակասությունները ունի, կատարելապէս մեղ է, չունի պարտաճանաչ քանակայ և երբէք չէք էլ մտածում դրա վրա, իսկ փող էք հաւաքում բարձր լայնացնելու: Երջանիկ ժողովուրդ...»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՆՆԵՐԸ

Լճուծոնց գրում են «НОВОСТЯ» լրագրին. «Եթե յունական փոխառություն և Կրեմլի հարցերը կը լուծվին, կը հասնի Ռիֆլիսի հերթը և այն ժամանակ մեծ պետությունները կը դարձնեն նրանով: Անգլիայում դեռ չեն ստուգել թիւրքերի կատարած գաղտնիությունները Հայաստանում, իսկ նորերս Ռուսիայում տեղի ունեցած անգլիկանները սարսափելի զայրոյթ են առաջացրել անգլիական հասարակությունը մեջ: Հենց որ այդ սպանությունները մտային պաշտօնական հարցադրությունները կը ստացվի Լճուծուտը, խեղճ հարցադրում կը լինի պարզամտություն և, ի հարկէ, օսմանեան կառավարություն հասցնելու շատ քննադատական և խիստ նկատողություններ կը լինեն (ինչ օգուտ): Սուլթանը հանդիսաւոր կերպով խտտացել է (ինչ արժէ նրա խոստումը) մտցնել թե՛ ֆորմները և Անգլիան հարկաւոր է գտնում յիշեցնել նրան այդ խոստումը»:

Կ. Պօլսից մեզ հաղորդում են հետևեալը. «Կառավարությունը դարձեալ արգելեց թերթերում, որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական խնդրին վրա չը խօսին: Մասնաւորապէս չուղեր, որ հայ թերթերը Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ընտրելիներ ներկայացնեն: Միսի և թիոսի ընտրելիներ պէտք է որ իր միաբաններու մէջ էն առն վի, այս է կառավարությունը բացարձակ

պահանջը: Հետևաբար ոչ միայն Միսի միաբանություններն ուր որ և է եպիսկոպոսի թեկնածուներն կը մերժէ կառավարությունը, այլ նոյն իսկ չուղեր, որ Երուսաղէմի միաբանություններն մէկը ներկայացվի իբր ընտրելի»:

ՆԱՄՄԱԿ ԹԻՒՐԻՍԻՍ

Կ. Պօլս, փետրվարի 25-ին

Ամօթալի մի կամէրիս տեղի ունեցաւ Պօլսու Կերասաններն էին կրօնական և քաղաքական ժողովի անդամները և պատրիարքը: Այլաթեան արքեպիսկոպոսի Կիլիկիոյ կաթողիկոս ընտրությունը անվտանգ հուշակեղու վրա էր ինդիքը: Վարդոց որոշված բան մ'էր արդէն Այլաթեանի ընտրությունը բեկանել և հուրով մարմնով կիսալուսնի երկրպագու մը նշանակել: Հետևաբար բոլոր վիճարանությունը ժողովրդեան աչքին թող փչել է, հաստատելու համար, թե՛ պատված փնտրանքներն ետք և անկողնակալ համոզմամբ չեն ուղեր Այլաթեանին... Եւ այդպէս ալ ըրին. ընտրությունը մեջ «զեղծուներ» կան երբ. առի գտան քաղաքական ժողովոյ էֆէնդի անդամները, որոց պաշտօնի վրա լինելն ինքնին զեղծում մէ, զի իրենց մանդատի պայմանագրում անցած է վարդոց: Ինչ որ արևմտի անարդարությունները հարուստ վերջին երկր տարիներն մէջ իսկ չէին համարձակած ընել, ազգասիրական շարժումներու առնել մը ի վեր դադրելէն քայլերված՝ անվտանգ գործարկեցին այժմ: Այս արարքը ցույց կուտայ, թե՛ ազգային զգացում և նաև պատույ զգացում ուր են իջած՝ Պօլսոյ հայ վարչական մարմիններուն մէջ: Բայց այս տեսակ նողկալի մասնություններն ալ իրենց լավ կողմերն ունին, ժողովրդեան աչքը կը բանան: Արդէն Պօլսոյ հայ հասարակությունը մեջ յառաջ է եկած և ազգի յուր ու զուգ. ժողովուրդը դիտել, որ կառավարությունը չենտնջի Այլաթեանին. բայց պատրիարքաւոր մերժումը ցույց կուտայ պատրիարքարանին իբր հուր գործարկել Բ. Կրան հրամաններուն: Եւ այդ դիւրահամակալի կը լինի, երբ մարդ ժողովներուն կազմությունը դիտէ մի անգամ: Նստին ներկայ էին պատրիարքը և Սրթին փաշա, Գրիգորի արքեպիսկոպոս Յովհաննիսեան, Վահրամ եպիսկոպոս Մանուկեան, Յովսէփ Ժ. վարդապետ Այվազեան, Գաբրիէլ Ժ. վարդապետ ձեւաճիւր: Գաբրիէլ է ֆէնդի Նորատունկեան, Ստեփան փաշա Արաբեան, Իլիաս է ֆէնդի Չալեան, Գրիգոր է ֆէնդի Խլարեան, Տիգրան է ֆէնդի Նուստֆեան, Գրիգոր է ֆէնդի Գաբաղեօզեան, Միհրան է ֆէնդի Սեթեան, Մկրտիչ է ֆէնդի Ասատեան, Սեպուհ է ֆէնդի Տէմիր-ճիւղաշեան, Տիգրան է ֆէնդի Տէր-Ներսէսեան: Ահա նստին նկարագրությունը, որ առաջ կը բերենք Կ. Պօլսի հայոց թերթերէ.

«Ճամ 7-ն անցած ատենը բացվեցաւ: Ատեհնապետ փաշան օրակարգի եկեղեցական խնդրին

ուղում է այդ բոլորի մասին խօսել իշխան Օրթովի հետ, և ամենայն հաւանականութեամբ կարելի է ասել, որ ես պարտաւոր կը լինեմ երևալ Նորին Վեհօրհման առաջ այդ պարտնեղի հրահանգներին համաձայն: Երկուդ եմ կրում, որ դործի ճանձմ ընթացքը կատարելապէս չի համաձայնվի ձեր պայծառախալություն հայեցողներին հետ:

«Եւ ձանապարհին մտածելով, ես կատարելապէս պարզ նախատեսում էի, թե՛ ինչ դժուարություններ պիտի հանդիպէր Քաղաքին երկր բացատրություններ տալու հնարաւորությունը: Եւ իրաւ, ինչպէս ես, ինքն ըստ ինքեան մի ոչինչ բան, թե՛ և ուժեղ ձեր անունով և ձեր լիարժեքութեամբ, կարող եմ բաց անել Նորին Վեհօրհման առաջ այն քաղաքականությունը, որին պէտք է հետեւի հայոց ազգի և ազգապայ կաթողիկոսի վերաբերմամբ: Մասնաւոր ինչպէս վերապահում ձեր պայծառախալություն յայտնած կարծիքին, թե՛ կաթողիկոսի ընտրությունը պէտք է տանել այնպէս, որ թիւրքերի մի եպիսկոպոս ստանար այդ բարձր պաշտօնը: Ինչպէս հարկաւոր կը հասկանալ թե՛ իսպաբները, թե՛ անհրաժեշտ է ոյժ տալ կամ չը տալ աշխարհական տարրերին ընտրողական ժողով կազմելու: Վերջապէս, ինչպէս ասել Քաղաքին. կամենում էք դուք ստեղծել Ռուսաստանում հայ ազգի մի լուսաւորված, միացած և ուժեղ ազգություն, որ դնում է յայտնի անկախութեան ճանապարհով և ընդունակ է ունենալ նշանաւոր կշիռ այն բոլոր քաղաքական հարցերի մէջ, որոնք կարող են ծնվել Արեւելքում, թե՛ ուղում էք, ընդհակառակն, խախտել հայերի բարոյական զարգացումը և պահել նրանց մի յայտնի, մշտական յովանաւորություն և հակադրական տակ: Առաջին դէպքում անհրաժեշտ է անցնել,

ստիպողաբար լուծուած չեւոց: Այս առթիւ կարողացվեցաւ Այլաթեանի Գրիգորիս եպիսկոպոսի կողմէ եկած պաշտօնական խնդրադրոյ մը պատճէնն, որուն բնապիւրն ուր որ անկ է մատուցած ըլլալը կը յայտնէր Այլաթեան և կը խնդրէր, որ այդ գրոյն օրինակը պատրիարքաւորանի արձանագրութեանց մէջ գտնվի: Սակայն խառն ժողովն հարկ չը համարեց ժողովան արձանագրություն մէջ դեւտեղել այդ գրոյն պատճէնն, այլ բառական համարվեցաւ միայն յատնի ժողովոյ անոր ընկերցումը: Ժողովը պահ մը դուստիակի ձև առաւ: Աշխարհական և կրօնական ժողովաններն ուսմա՞ք՝ փոխի ի փոխ խօսք առին: Նախ Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆէնդի խնդրոյն ամեն կողմերը շօշափելով փափկութեամբ յիշեց, թե՛ ծանօթ եկեղեցական ընտրություն 37 վերաբաւորներէն՝ միայն եօթն վարդապետ մասնակցած են: Իսկ եօթն եպիսկոպոսներէն և ոչ մին, և ինչ անոնցմէ երկուսն ընտրելեաց ցանկին մէջ չըլլած են: Պատասխանեց Գրիգորիս արքեպիսկոպոս (իբրև գործադիր ընտրություն), ի վերջոյ՝ ներկայ խնդրոյն լուծման համար կարգ մը միջոցներ ցույց տալով: Ընդդիմախօսեց Նուստֆեան Տիգրան էֆէնդի: Պատասխանեց Վահրամ սրբազան, յետագայ ձևաւորվեց մը ձեւերով անցնալ իրողությունը վրա: Արաբեան Ստեփան փաշա վերջին ընտրությունը մէջ եղած զեղծուներն ակնարկեց: Ի պատասխան Մանուկեան սրբազան այն աստիճան յառաջ գնաց, որ ըսաւ, թե՛ նոյն իսկ պատրիարքական ընտրությունը պայքարներու մէջ չեն պատահած զեղծուները: Պատրիարքը խորապէս զգած վերով, իրողություն ըրաւ, և քաղաքական ժողովոյ անդամը բողոքեցին այս ակնարկութեան դէմ, որով ստիպվեցաւ Մանուկեան սրբազան ըսած խօսքն յետս կոչել: Նորատունկեան էֆէնդի վերջին խօսքն առնելով, բանաձևով մը երկարացուց: Ս. Պատրիարքը՝ խնդրոյն նկատմամբ ըրնա կարծիք չը յայտնեց սկիզբէն մինչև վերջը: Բանաձևերը՝ գաղտնի ըուէրակութեան ենթարկվեցան: Ս. Պատրիարքն, իբրև նախապահ, ըուէն չը մասնակցեցաւ: Կրօնական ու քաղաքական ժողովներն զատ զատ ըուէրակեցին: Գուէրակութեան բանաձևն էր՝ նոր ընտրություն, թե՛ ոչ ընտրություն: Գուէրակութեան արդիւնքն յայտնի է:

«Տեղապահ և միանգամայն գործադիր եպիսկոպոսի մը ընտրություն առաջարկներ ներկայացան, և այս անգամ, իբրև չէզոք մի եպիսկոպոս, Երուսաղէմէն ընտրվելը չընտրվեցաւ: Նորատունկեան էֆէնդի առաջարկեց Երուսաղէմաց լուսաբարապետ Սահակ եպիսկոպոս Խապայեան: Ուրիշ մի ժողովական առաջարկեց Մամբրէ եպիսկոպոս Մարկոսեանը: Առաջին յարմարագոյնը նկատվեց: Ստեփան փաշա Արաբեան յայտարարեց, թե՛ Երուսաղէմաց լուսաբարապետներ չեն կրնար բացակալել անթուէն: Պատրիարքը յիշեցուց, թե՛ Սահակ եպիսկոպոս էջմիածնայ կաթողիկոսական ընտրություն մասնակցած էր, ու-

կրթված, հաստատաւոր և փառաւորութեան հրապուրանքներն անմատչելի կաթողիկոս, մի խօսքով լաւ կաթողիկոս, բայց այնպիսին, որ ամեն բանի մէջ անապայման չէ հպատակվում մեր իշխանություններին, մի մարդ, որ կարող կը լինէր կողմանեան փոխարեւային հակառակ կարող կը լինէր թողնել էջմիածնի անթուէ, յայտնելով ամբողջ Երուսաղէմ առաջ իր անբաւականությունը Ռուսաստանի դէմ: Երկրորդ դէպքում գտե՞ք մի այլանդակված կաթողիկոս, որ մատչելի է բոլոր հրապուրանքներն և մինչև խորքը փչացած, բայց որը կը լինէր գործիք ուսաց կառավարություն ձեռքում և կը գործէր նրա դիտաւորությունների և հարկաւորությունների համաձայն:

«Համաձայնվեցէք, թանգազին իշխան, որ մի փոքրիկ պաշտօնեային համար, որին առանց այդ էլ կը ճնշէր իր Քաղաքական ընտրությունը, այսպիսի քաղաքական խօսակցությունը դժուար է: Եթե այսպիսի կատակներ կային իմ մէջ ձանապարհին, դուք հեշտ կը հասկանաք, որ Բուսկովի խօսքերը կարող էին միայն սաստկացնել այդ կատակները: Այժմ ես պատում եմ ներկայանալու հրամանին և իսկայն կը հաղորդեմ ձեզ իմ տեսակցություն հետևանքների մասին. բայց ես նախատեսում եմ, որ այդ տեսակցությունը չի համապատասխանի ձեր ակնկալություն, այսինքն ոչ մի դրական բան չի տայ, որին դուք կարողանալիք հետեւել դէպի հայերն ունեցած ձեր յարաբերություններին մէջ»:

Յայտնի է, որ Ներսէսից յետոյ կաթողիկոս ընտրվեց Մատթէոս: Իշխան Բարեստիմալու ցանկությունն էլ չէր այդ էր, որ ընտրվի թիւրքերացի եպիսկոպոս:

րեմն կրնար բացակայել: Միաձայնութեամբ որոշվեցաւ Սահակ սրբազան: Արշակունց գրեթէ Թարսիսի մարտիաբաններն և խնդրել որ թոյլատրել անոնց լուսարարական սրբազանին, որ ստանձնէ ընդհանրութեամբ որոշված պաշտօնը: Նոյնպէս որոշվեցաւ Բ. Կրան ծանուցագրոց արվելիք պատասխանը:

Նոյն ժողովում որոշվեց՝ ստիպողաբար վերաբնիկ սահմանադրութիւնը և վերջ տալ: Այսպէս ուրեմն, սահմանադրութիւնը պիտի վերաբնիկ ստիպողաբար: Ծանոթութիւնն այն է, որ պիտի վերաբնիկ ընդունին: Ժողովրդան ընդ որ խաւերուն մէջ յաւանդու սաստիկ է, և հետևանքներէ կը վարկայի:

ՆԱՄԱԿ ԲՈՂԱՐԻԱՅԻՑ

Ս ի լ ի ս տ ր ի ա, փետրվարի 24-ին

Բաղկանեան հեռագրական գործակալութիւնը բերաւ Կոստանդնուպոլսէ հետեւեալ հեռագիրը. «Բողարական դիւանագիտական գործակալութիւնը, Մարտի, երկէ ներկայացուց մեծ վրկերն մի յիշատակագիր, 1897 թ. նոյեմբերէն ի վեր Սկոպիայի մէջ տեղի ունեցած հարստահարութեանց վրայօք, որուն մէջ կը յայտնուէր, թէ՛ 592 բոլոր գարներ հոն ձերբակալուել են, որոնց մէջ նաև կը գտնուէին 30 ուսուցիչներ և բազում քահանայներ: Յիշատակագիրը մանրամասն կը պարտնակէ 35 անձանց վրա կատարված հարստահարութիւնները, որոնցմէ 7 հոգիք մեռած կը լինէին. կը խօսի 10-ամեայ աղջկան մը կուսակցական ուրուհի հետևանք ինք մեռած կը լինի, որպէս նաև բազում կիներու և աղջկանց պղծման, Կուսակցութիւնը գնդակահարու մէջ եղած բանտարկիւններու վրա կատարված չարաբանաց և մի քահանայի սպանութիւնը, և այլն: Ասելով թէ հարստահարված անձանց ցանկն տակաւին կատարված չէ՝ յիշատակագիրն կը նկատուի, որ Թիւրքիա իրաւունք ունի հետադիտելու խուղարարներն և իւրացնելու անոնց շէնքերը՝ երբ կը գտնուի միջնաւոր մը, յայտարարելով թէ այս առթիւ եղած հարստահարութիւնը այնպէս զրգուցելն Բողարական հասարակաց կարծիքը, որ վերջապէս հարկադրեց բոլոր տէրութեան միջնաւորները: Յիշատակագիրն կը յիշէ Բողարակոյ օրինակը և խաղաղակէր վարմանը, կը հրահարէ Բ. Կրան ու շարունակելու այս փաստերու և անոց գէշ հետեւանքներուն վրա, խնդրելով՝ 1) զինուորական շրջակայ հեռագրումն պահպանված դիւղերն, 2) բանտարկիկոյ փոխադրումն ի Սկոպիա, 3) Կրասովայի ստիպանագիտիւն և Շիլի, Կուսակցայի, Պալանկայի գայմագաններուն հրաժարումը: Այս համեմատ պահանջները արդեօք պիտի ընդունուին...»

Կարճեալ բաղկանեան գործակալութիւնն, Կոստանդնուպոլսէ, փետրվարի 4-ին բերաւ մի հեռագիր՝ որ ժամանակակից էր, ըստ երեւոյթին, սուլթանական զբարձրահան շնորհներով. «Տանաձայն բողարական գործակալութիւնը Մարտի վերջին սպանուած դիւղերուն, սուլթանը 1) ներած է իր ձերբակալած բողարակները, և 2) հրամայած է արձակել բոլոր գայմագանները, որոնք թող (?) տուած էին իրենց վրկայէթիւն մէջ կատարել չարագործութիւնը: Կոստանդնուպոլսոյ դիւանագիտական շրջանակաց մէջ զայս կը համարեն իբրև սուլթանական քարհան շնորհ մը, ի մեծ յուսադրութիւն բողարական հարցին: Պարտական լրագիրն երկկական էր հարցը այս լրբը: Արիշ տեղեկութեան մը համեմատ՝ Մարտի, բողարական գործակալութիւնը Կոստանդնուպոլսոյ, երկէ ընդունեցաւ աղբարարութիւնն Նըրքիկէ թէ սուլթանն որոշեց զրկել ի Սկոպիա մի զինուորական յանձնաժողով, ինչպէս փաշայէ, Սահադետին փաշայէ և երեք զնդապետներէ բաղկացած, վերաբնութիւն սկսելու համար: Սուլթանն հրամայած է նոյնպէս ազատ արձակել բոլոր ձերբակալված բողարակներն, ի բաց առեալ 15 հոգիներէ՝ որոնք պիտի պատմվին իբրև գլխաւոր յանցաւորներ, և արձակել բոլոր գայմագանները՝ որոնք չարագործած էին իրենց վրկայէթիւն մէջ: Այս սուլթանական որոշումները կը պատասխանեն (?) բողարակ փախարներուն և որոնք, վրկայէթիւն մէջ, առաջ պիտի բերեն (?) ապահովութիւնը»

Չը հանդուրժելով այս ամենուն, ուսմանական կառավարական և հակակառավարական թերթերն զարգացման սլանք կարճակին Բողարակոյ հասցէին՝ հի մն ի կ ո վ Կոստանդնուպոլսոյ թերթական-փողոցային թերթերուն, իբր թէ՛ թերթերուն և բողարակներու յարաբերութիւնը լարված կը լինէին և զայս, դարձեալ մեղմացնելու համար անխուսափելի կը նկատուէր իշխան Ֆէրիդանդի յանկարծական մեկնումն զէպի Կոստանդնու-

պոլիս... ի հարկէ, նորանոր շնորհներ ստանալու համար՝ ի բորբոքումն դատարանաց և ուսմանագրիներու:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Լուր է պտտում, որ թիւրքաց զինուորական միւնիստրը, սուլթանի հրամանով, հրամանագրեց Փոքր-Ասիայի բոլոր վարչներին կազմակերպել 200,000 մարտուց բաղկացած ընդհանրի մի զորաբանին և պատրաստ պահել նրանց, որպէս զի առանձին հրաման ստանալուն պէս պատերազմ դնան:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 մարտի: Մարտի 3-ին Կրիմեա, Մեծ Իշխան Պետր Նիկոլաեվիչի կառավարում, Նորին Բարձրութեան ամուսին Մեծ Իշխանուհի Միլիցա Նիկոլաեվնա աջողութեամբ երկու աղջիկ ծնեց, որոնց անունը դրեցին Նադեժդա և Սօֆիա. նրանցից Իշխանուհի Սօֆիան նոյն թէին և եթ վախճանվեց: Օգոստոսիս Սոր առողջութիւնը բուժարար է. նորածնի առողջութիւնը մի փոքր վատագաւոր է:

Բորային դիւղնոր 5—6 1/2 օրեց ցածրացաւ 4 3/4—6 0/0:

ՎԱՇԻՒՏՈՒՆ, 5 մարտի: Մոլային զէպարտամէնը զձեռք չտալով ամբասնիկ Տօրոուգաս կողմից խուճը, Ֆլորիայի հարաւարեւելքում Այդ կողմիցը պէտք է ծառային որպէս յինակէտ պատերազմական գործողութիւնների համար ծովի վրա այն զէպարտ, եթէ ամբ պատերազմի կը հասնի: Օգնական կրկններ գնելու համար կազմված յանձնաժողովին առաջարկված է ձեռք բերել 63 նաւեր: Լրագիրները հարցրում են, որ կոնգրեսը կը սպասի միայն մինչև երկը շարափվայ երեքշաբթի: Եթէ ղեկուցումն ստացված չի լինի, այն ժամանակ կը հրատարակվի Կուբայի անկախութիւնը:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 5 մարտի: Լուրեր են պտտում, որ այրանական զորքերի մի բաժին, որը Իլդի-Քիսիլը պաշտպանող զորքերի մի մասն է կազմում, ապստամբվեց, և այդ պատճառով մի առժամանակ պալատի ժուռքերը բռնել էր զինուորական կործնը: Արիշ լուրերի համեմատ, Իլդի-Քիսիլը սլաշապանող երկու զորամասերի մէջ արհեստը ընդհանրու տեղի ունեցան, որի պատճառով պահանջվեցին զինուորական միջոցներ ձեռք առնել: Կրկնաւոր պարագլուխը կառնաւորված է: Կարգը վերականգնված է, բայց պատահածը դեռ եւ լաւ չէ պարզված:

ՊԱՐԻՉ, 5 մարտի: Տիկին Իրէյիսու զիմեց Լէքոնին, խնդրելով թող տալ իրան գնալ իր ամուսնու մօտ, Սատանայի կողմն: Լէքոն մեթեց նրա խնդրքը:

ԲԵՐԼԻՆ, 5 մարտի: Ընտրիւ այն համաձայնութեան, որ կայացաւ ընկիստագի յանձնաժողովի և կայսերական կառավարութեան միջև, վերջին պիտակարութիւնը վերացված է, և նաւաստորմին վերաբերակ օրէնքի ընդհանրութիւնը ապահովված է:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՆՈՒՄ Է

ՇՈՒԼԱԻՒՐ. Գր. Բալասանց. Գուք հեռագրով զիմումն էք անում, որպէս զի «Մուրճի» խմբագրութիւնը յայտնի ձեր գիրքը ջննդատուող յորձանգրի անուցը: Ձեր պահանջը անարդար է: Այ մի օրինակը խմբագրութիւնն իրան թող չի տայ բայց անկ թղթակցի կամ աշխատակցի անունը, եթէ ինքը յորձանգրեք այդ չէ ցանկանում: Եթէ այդպիսի գէպեր պատահել են այս և այն խմբագրութեան կողմից.— դա պէտք է համարել կատարել ստորութիւն: Մեր խորհուրդն է՝ անտես առնել այն յորձանգրերը, որոնք ջննդատուութիւն չեն՝ այլ հայհոյանք:

ՍԱԼՄԱՍ. Արդու. Վաղուք է ձեզանից թղթթակցութիւն չենք ստանում:

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՒՄ. *** Ձեզ ուղարկվեց խնդրած գիրքը: Սպասում ենք թղթակցութիւններին:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՒՄ ԲԱԼԱՆՔՈՒՐ Հրատարակիչ՝ ԱՆԿՐԵՍԱՍ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԻՐ ՀԻՒՆԿԱՆՈՅ
Բ. ՆԱՌԱՍԱՐԳԵԱՆԻ
(Կուրիա, Վրօնցօյի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:
ԱՌԱՌՈՏԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱՌԱՍԱՐԳԵԱՆ—11—12 ժ. վրարու-
ժութեան, վերնբակն (սիֆիլիս) և միզասեռ. 5.

Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին ներարկային 5.
ԿԻՆ ԲԵՒՇԿԱՆ. Ի. ՐՈՒԳԵՆԿՈ—10 1/2—11 1/2 ժ. կանանց և երկայաց 5., ծաղիկ պտտուստուն:

Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆՅ—11 1/2—12 ժ. կանանց հիւանդ.
Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻԻ—12—1 ժ. ակնոյի, կուրիկ, քթի և կրծքի 5.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՅ—1—1 1/2 ժ. ներքին և երկայաց 5.
Ա. Գ. ԳՈՒԻԿՈ—1 1/2—2 1/2 ժ. ներքին, և միզասեռական 5.

ԵՐԵՎԱՆԵՐԸ
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—56 ժ. ներքին և երկայաց 5.
Բ. Ա. ՆԱՌԱՍԱՐԳԵԱՆ—6 1/2—7 ժ.
Ա. Ն. ՇՊԱԿՈՎԱԿԻ—6—7 ժ. ներարկային (եղկարարութիւն), վերնբակն և մերթի 5.

Տ. Ի. ՐՈՒԳԵՆԿՈ հիւանդանոցում քիմիական և խոշորացուցական հետազոտութիւններ է անում մէջի, խիտ, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (Վոսիլիում) և օպերացիայի համար պահանջին: Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝ 84—150 Բժշկագետ ՆԱՌԱՍԱՐԳԵԱՆ

ԱՅՐԻՄԻԿԻՆ
որ հինգ երեխաներ ունի և գտնվում է անօգնական վիճակի մէջ:
ԻՆԿՐՈՒՄ Է ԲԱՐԻ ՄԱՐԿՈՅ
որդեքիկ, կամ ժամանակաւորապէս վերցնել իր 8 և 12 տարեկան աղջիկներին, կամ տան մէջ պահելու, կամ ուսման, կամ արհեստի տալու համար:

Գիտել այս հասցէով՝ Александровская улица, № 50, домо С. Меликовой, այրի Նոյեմբար Զուլ-Տակիսին:

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուր, որ այս մարտի 17-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, վարչութեան շինութեան մէջ ԱՃՈՒՐԻ կը լինի կապալով տալու համար քաղաքային տան խանութները և ներքնասերը Գոթովնիկի Պրոսպեկտի վրա (նախկին Շիօկոյ տունը): Մասնաւորապէս պայմանները կարելի է տեսնել վարչութեան մէջ ամեն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան ժամը 12—2:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱԿՏԻՆ
հրատարակում է Թիֆլիսի 1 և 2-րդ գիլդիայի առևտրականներին
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ
որ պէտք է կայանայ կիրակի, մարտի 8-ին, առաւօտեան ժամ 11 1/2-ին, քաղաքային երեւմայի դահլիճում: Զբաղմունքի առարկաները — 1) 1897 թ. եկամտի և ծախքի հաշիւ, ինչպէս նաև առևտրական ընկերութեան վերաբերեալ ուրիշ գործերի ջննդութիւնը: 2) առևտրականների աւազի և նրա ընկերների ընտրութիւնը 1898 թ-ի համար և 3) վեց անդամների ընտրութիւնը առևտրի և մանուֆակտուրայի կոմիտէի կազմութեան համար, վիճակով դուրս եկածների տեղ:

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՌԱԳՆԱՅՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.
Կանոնաւոր և ուղղակի նաւաւորացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱՌՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յուլիսի 25/6-ի չորեքշաբթիցը,
Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարտի, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պոլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, մարտ ամսի 18/30-ին ՄԻՆԳՐԵԼԻ չորեքշաբթի, նաւագետ ՇԵԼՏ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:
Բաթումից Պարիզ ուղղակի հարադակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն զիմել ընկերութեան գործակալատարներին՝
ԲԱՌՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնոն, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկեղոյ նեանին, Սիւնի փող. նախկին Արծրաւու քարվանսայա: ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Կիլիարեանին, Կօլիւքեա կիսակայա հրապարակ: ՆՈՎՈՐՈՍՍԻՅԱԿ—պ. Միլիտօր Հեքչերօղեբերին: (№ 76) 2—20

Մօկվայի՝ արեւելեան լեզուների Լազարեան ճեմարանի կողմից
Հ Ա Շ Ի Ի
ՍԱՐԳԻՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՍՈՒ ՀԱՍԱՆ-ՋԱԼԱԼԵԱՆԻ ԿՏԱԿԱՍ ԳՐԱՄԱԳԼԻՒՍ ԱՌ 1897 թ.
տոկոսաբեր թղթեր առձեռն դրամ

Մ Ո Ւ Տ Ք	Ր.	Կ.
Կար ց'մէին յունվարի 1897 թ.....	67,500	1,184 97
Մուտք է եղել յունվարի 1897 թ.....	30,400	3,839 56
	97,900	5,024—53

Ե Լ Ք
25,000 արծողութեամբ 6 1/2 օր արձեռնների ժամանակը լրացած լինելու պատճառով փոխադրված է 4 օր պետական բնտարի, որի համար ծախսված է 800 ռ.: Հարաւարեւմտեան երկաթուղու արժեթղթեր, ընդամենը..... 25,800

Վճարված է տոկոսաբեր թղթեր գնելու համար 4,318 ռ. 54 կ. և 1896 թ. հաշիւը տպագրելու համար 23 ռ. 52 կ., ընդամենը..... 4,342—6

ց'Մէին յունվարի 1897 թ. կայ առձեռն..... 72,100 682—47

Մանուկ թիւն: Ամբողջ դրամագրուլը գտնվում է Մօկվայի նախագական դանձարանում և սկսած 1883 թ-ից 125 տարվայ ընթացքում պէտք է ածի մինչև 12 միլիոն ռ. գումարի օրից յետոյ պէտք է գործադրվի կառավոր անունով ուսումնարաններ և թօշակներ հիմնելու համար:

2—3

ЗАСѢДАНІЕ КАВКАЗСКАГО ЮРИДИЧЕСКАГО ОБЩЕСТВА

имѣеть бытъ 7-го Марта 1898 года, въ 8 часовъ вечера, въ помѣщеніи Тифлисскаго Окружнаго Суда.

Предметы совѣщанія: 1) Административные вопросы. 2) Пренія по поводу реферата члена Общества А. С. Френкеля „Средство для борьбы съ разбоемъ на Кавказѣ“.

ՎՐԱՅ ԱՋՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ
Ուրբաթ, մարտի 6-ին
Բազուի ճայոց դրամատիկական խումբը կը ներկայացնէ

ՕՏԱՐՆԵՐ

Կօմեդիա 4 գործ. Տեղ. Պօտապկեօլի, Թարգմ. պ. Տէր-Վէրդեանի:

Մասնակցում են՝ Տիկ. Չաբէլ, Մէլքեան, Փառանձեւ, և օր.օր. Ֆէլիկեան, Վարդուհի, Ռահման, պ.պ. Աբէլեան, Արիստանեան, Արաբոսեան, Օհանեան, Պետրոսեան, Ստեփանեան և Մէլքեան:

Սկիզբը ճիշդ 8 ժամին է: Տեղերը գինը սովորական է: Տօնակները կարելի է ստանալ թատրոնի կասայում. թատրոնը ան պայման տարացրած կը լինի: 2—2

ԱՐԻՍՏԱԿԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՍՈՒ ՍԵՂԱԿԵԱՆԻ

Վաճառվում է Թիֆլիսում, Կնտրոնական գրա-
վանդանոցում: (№ 10) 20—25